

Tükörfordítás

A valóságérzékelés és az '56-os forradalom

24/10/2021 10:55

| Szerző: Klubrádió

A Tükörfordítás mai új adásában a szerkesztő-műsorvezető, Pályi Márk **Eörsi László** történész segítségével idézte meg a legendás forradalmár, Angyal István alakját, majd elhangzottak Gáli József Angyal Istvánról szóló szövegei is Kornis Mihály előadásában, aki a felolvasások szünetében mesélt is az íróról. Az adásban, amely témáit az 1945 utáni korszellem fokozott valóságigénye köré igyekezett szervezni, **Eörsi István** Románc az ulti-csatatér lovagjairól c. versét is felolvasta Valcz Péter színművész, melyben a költő és publicista ugyancsak szabadságharcos barátai emlékét idézte meg.

2021. október 23. Tükörfordítás (2021. október 23., szombat 14:00)

54:13

Műsorvezetők: Pályi Márk Szerkesztők: Pályi Márk

A politikai nyilvánosság reménybeli kitágulása a második világháború után abban a formában, ahogy a szabadság eszméje mellett leginkább elkötelezett korabeli kommunisták elképzelték, **sem Nyugaton, sem Kelet-Európában nem következett be**. A '45 utáni korszellemet mégis áthatotta a valóság bevallásának sok évtizedes, sőt évszázados háttérbe szorulása alóli felszabadulás. Az írók és költők ennek kiemelt hordozói voltak. És értette ezt **Révai József** is; **a szocialista realizmus jegyében elvileg a jelenkor mozgásait kellett ábrázolni, valójában ez a módszer tiszta formájában minden elkötelezettsége mellett se lett volna alkalmas egy parancsuralmi rendszer kiszolgálására**. Voltak azonban olyan alakok, akik **az eszménynek minden elméletnél jobban megfeleltek**: túlnyomórészt a holokausztot túlélő fiatal asszimiláns zsidók, akik máig ható érvényű élességgel akartak számot adni napjaikról alkotott benyomásaikról. Közéjük tartozott **Krassó Miklós**, akiről a Klubrádióban is **közvetítettük Eörsi István** emlékezését – és ilyen volt maga **Eörsi** is, akire korábban Belső közlés című irodalmi műsorunkban **emlékeztünk**. Az ő baráti köréhez tartozott a mai új adásban megidézt **Angyal István és Gáli József** is.

Gáli József

A remélt társadalmi egyenlőség és a szabad választások lehetőségének vele járó ígérete hatotta át Angyal és Gáli gondolkodását is: **Angyal a cselekvésben és az általa önként választott vidéki munkáskarrierben, Gáli pedig a drámai és prózai írásaiban fejezte ki ezt az igényét.** Ők ketten rendhagyó és tragikus körülmények között, még **Auschwitzban ismerkedtek meg**, az erről szóló novella is **elhangzott** a mai adás végén. 1949-es újbóli találkozásukat követően **elválaszthatatlan barátok lettek**, barátságuk elemeit idézik föl Gáli **Szúnyogok és nemeskócsagok** című prózájának a Tükörfordítás mai új adásában elhangzó részletei is. A művekből **Kornis Mihály** olvasott föl, aki személyesen is fölidézte a hallgatónak Gáli alakját: az Auschwitzban is kis híján meggyilkolt és először az '56 utáni perekben is halálra ítélt, szívbeteget író azok közé tartozott, akik ráébredtek, hogy **az irodalom feladata a humanista világgép elpusztulása után csakis a tanúságtétel lehet.** Gáli emellett Kornis elmondása alapján a mai ember számára emberi értelemben szinte már föl sem fogható világot is emberien befogadhatóvá igyekezett tenni: szövege otthonossá és belakhatóvá akarta tenni a valóság ténylegesen megtörtént elemeit, a klasszikus ókori politikai és művészeti felfogással összhangban ezzel adva meg annak értelmét. Gáli Józsefre egyébként már özvegyével, **Balla Margit** festőművésszel is **emlékeztünk** Belső közlés című zenés irodalmi műsorunkban.

Fotó: ©Gergely Beá

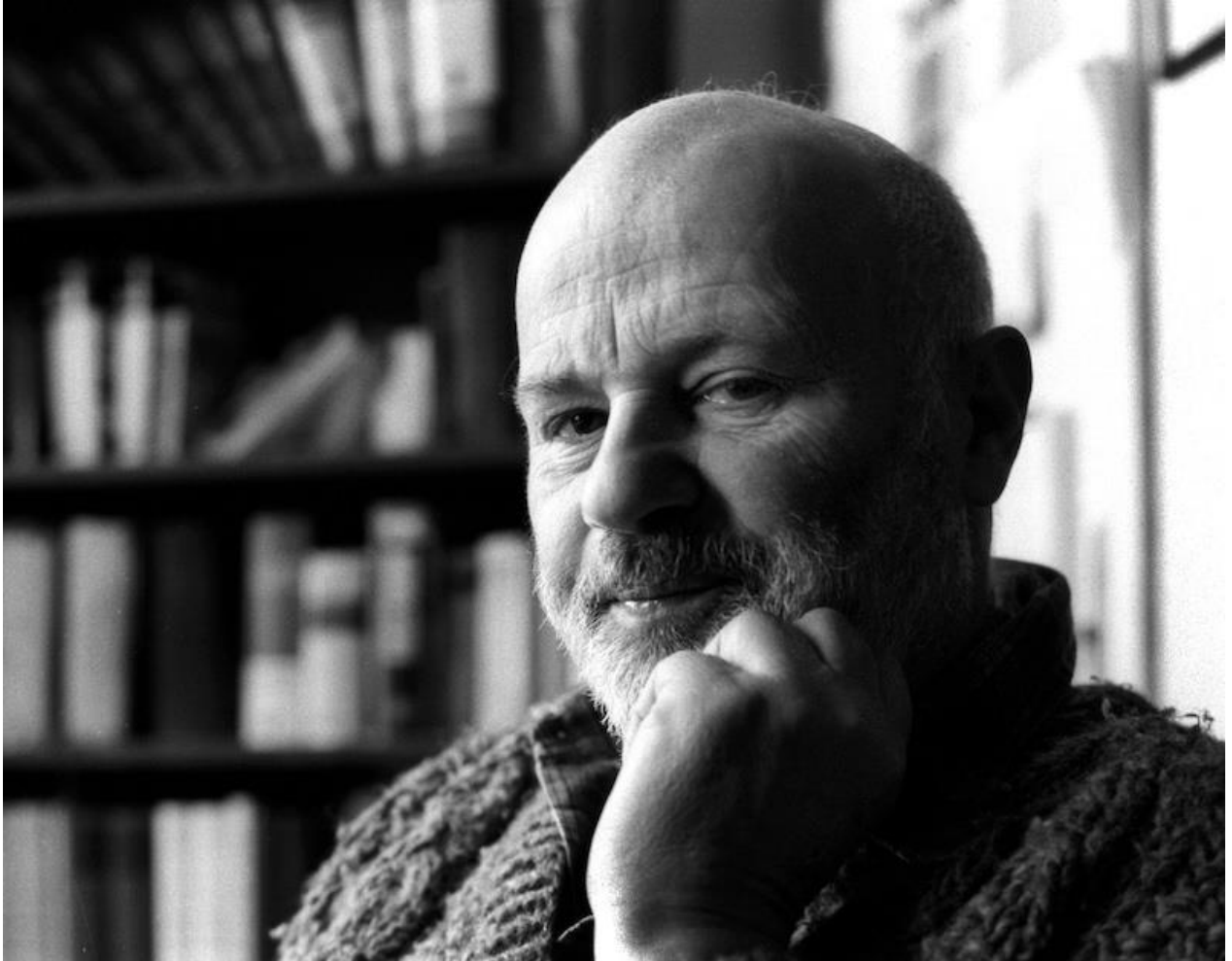
Eörsi László történész

A műsor elején pedig **Eörsi László történész** segített fölidézni magának **Angyal Istvánnak az alakját**: a karakán, az igazságossághoz, szabadsághoz és becsülethez ragaszkodó építésvezető, aki az '56-os forradalom utóvédharcai során a felkelés egyik karizmatikus vezetőjévé is vált, páratlan valóságérzéssel rendelkezett: a visszaemlékezések szerint **ő volt az, aki egyedülként már a forradalom kitörése előtt megsejtette a lehetséges fejleményeket**. Gáli írása emellett Angyal István alakjának számos személyes vetületébe és magánéleti vonatkozásába is beavat. Habár Gáli a korabeli cenzúra nyomásának megfelelően nem írhatta le kivégzett barátja nevét és így 1981-ben, halála évében megjelent egyetlen prózakötetében a „kellemetlen modorú nyurgaként” hivatkozik rá, **Eörsi László** szerint **minden információ, amelyet műveiben Gáli Angyalról szolgáltat, hitelesnek tekinthető**.

Angyal István és ellenforradalmár társainak bűnpere a Fővárosi Bíróságon. Mti Fotó: Vigovszki Ferenc

Az 1956-os forradalomban átmenetileg kivívott politikai szabadság fölfokozta a benne résztvevők valóságmegélését is, számos ötvenes évekbeli kommunistának éppen ebben, a sztálini rendszer megdöntésében forrott és csúcsosodott ki az a törekvése, amely miatt azelőtt magát a kommunizmust is támogatták. Közéjük tartozott **Angyal István** is, aki **Eörsi László** szerint ugyanakkor **az utóvédharcok vége felé annyiban már elvesztette páratlan realitásérzékét, hogy nem vette észre, a környezetében rajta kívül szinte már senki se a lenini alapokhoz akar visszatérni**. Gáli József, **Eörsi István** vagy épp a Nagy Imre-csoportoz tartozó **Gimes Miklós** vagy **Vásárhelyi Miklós** ugyanakkor halálukig képviselték ezt a felfogást, amely szerint a tőkés berendezkedésekben uralkodó közgondolkodással ellentétben **a szabadság kizárólag a valóság feltétele mellett jöhet létre**, vagyis a nyilvánosság személyes politikai megélése éppolyan elengedhetetlen hozzá, mint az egyéni jóléti helyzet.

Eörsi István

A Tükörfordítás mai adásának elején elhangzott **Eörsi István** **Románc az ultimate csatatér lovagjairól** című verse is **Valcz Péter** előadásában, amelyben **Eörsi** Gáli és Angyal mellett **negyedik szabadságharcos barátjukat**, a később Párizsba szökő **Csongovai Per Olafot is megidézi**. Akit Gáli József más írásai is érdekelnek, az [erre a linkre](#) kattintva is meghallgathat néhányat Kornis Mihály felolvasásában, mely eredetileg a Belső közlésben hangzott el négy évvel ezelőtt.

*Kornis Mihály
MTVA Fotó: Zih Zsolt*

Az adást a lejátszóra kattintva hallgathatják meg.

Tükörfordítás

2021. október 23. szombat 14:00

Szerkesztő-műsorvezető: Pályi Márk